

ПЕНЧО СЛАВЕЙКОВ БИОГРАФИЯ

БИОГРАФИЧНИ ДАННИ:

Роден в Трявна през 1866 г. Син на възрожденския творец Петко Рачов Славейков. Като ученик в Пловдив участва в протест срещу руската образователна система. В юношеските си години измръзва на пързалката на Марица и през целия си живот остава трудно подвижен и с неясен говор. Следва литература и философия в Лайпциг. За кратко председателства Славянското академично дружество. Заедно с д-р Кръстев, Яворов и Петко Тодоров създават литературния кръг „Мисъл“ и между 1892 и 1906 г. издават едноименното списание, което бележи основни тенденции в развитието на модерната българска литература. Почти 14 години е поддиректор и директор на Народната

библиотека. Директор на Народния театър (1908-1909 г.). Заедно с проф. Васил Златарски пренася от Русия тленните останки на Марин Дринов.

Живее в различни селища - Люцерн, Хофлу, Горат, Гьошенен, Андермат, Логано. Силният душевен гнет влошава здравето му. Славейков прави героични усилия да работи. В края на ноември пристига в Италия. Най-дълго се задържа в Рим - 3 месеца. През май 1912 г. отново е на път - през Флоренция, към Енгандините, към планината, търсейки лек за тялото и душата. В края на месеца пристига в курортното селище Брунате над езерото Комо, където на 28 май умира. Поради преждевременната му смърт, предложението на шведския проф. Ал. Йенсен, преводач на "Кървава песен" и на други негови творби, да бъде удостоен с Нобелова награда, не е разгледано от Нобеловия комитет. Погребан е в селското гробище; костите му са пренесени в България през 1921 г.

МЯСТО В ЛИТЕРАТУРНАТА ИСТОРИЯ

Основоположник на българския модернизъм - същностно нов етап в разволя на следосвобожденската литература. С подчертано индивидуалистичната проблематика на творбите си Славейков поставя началото на модерната българска поезия и повежда след себе си плеяда от талантиливи творци, които доразвиват идеите му - Яворов, П. Ю. Тодоров, Н. Лилиев, Д. Дебелянов... След периода на Възраждането, когато в литературата доминират теми и идеи, засягащи колективните преживявания и възгледи, в края на XIX век Славейков се насочва към осмислянето на индивидуалното човешко присъствие в света.

Силно повлиян от немската индивидуалистична философия (Ницше, Вундт, Шопенхауер) и от поетическите образци на западноевропейската литература, Славейков се нагърбва с тежката задача да изведе българската литература от рамките на националната идеология, възрожденския патос и формалните несъвършенства и да я доближи до общочовешката проблематика и модерните естетически търсения на западноевропейското изкуство.

Заедно със съмишленика си д-р Кръстев Славейков повежда борба с традиционната българска литература в името на европеизацията и усъвършенстването на родната култура. На тази основа е големият му конфликт с Вазов, когото обвинява в тенденциозно литературно говорене. Срещу убеждението, че литературата трябва да има обществена функция Пенчо Славейков и съмишлениците му от кръга „Мисъл“ противопоставят призива за „чисто изкуство“. В сравнение с Патриарха на българската

литература, чието творчество е общодостъпно и масово популярно, Славейков създава елитарна поезия, отвеждаща в света на интимното, дълбоко съкровено и изискваща определено равнище на литературна култура. Чрез поетическото си творчество той всъщност реализира възгледа си за мисията на изкуството - да провокира културното развитие, да стимулира процеси на духовно усъвършенстване, да възпитава висока нравственост и естетически вкус.

Особено значим е Славейковият принос по отношение на обогатяването и усъвършенстването на жанровата система на българската литература и изискването за внимание към формата на художествената творба. Част от поетическите текстове на Славейков са съществен етап от развоя на българската поема. Сред тях се обособяват две ярки разновидности на поемата - философска и фолклорна, всяка от които задава тенденции, важни за цялостното литературно развитие. И ако фолклорната поема вече има образци в творчеството на Вазов и П. Р. Славейков, философската е първообразец, който предшества шедьоври на жанра като Яворовите „Нощ“ и „Песен на песента ми“. Новите теми и идеи, които младият Славейков проповядва, естествено водят до развитието на малко познати или до появата на нови жанрове. Като следствие от новаторските търсения на твореца се раждат лирическите миниатюри от „Сън за щастие“ и мистификациите „Олаф Ван Гелдерн“ и „На Острова на блажените“. Пенчо Славейков присъства изключително ярко в културния живот на следосвобожденска България и като публицист. Естетико-философските и литературнокритическите му статии се отличават с категоричност на позицията, експресивност на изразните средства и дълбочина на идейно-емоционалния заряд.

ТВОРЧЕСТВО

- „Момини сълзи“ 1888 г.
- „Епически песни“ 1896-1898 г.
- „Сън за щастие“ 1906 г.
- „На Острова на блажените“ 1910 г.
- „Кървава песен“ 1911 г.
- „Немски поети“ 1911 г.
- „Книга на песните“ 1917 г.

ТЕМИ, ИДЕИ, ОБРАЗИ В ПОЕТИЧЕСКИТЕ ТВОРБИ НА СЛАВЕЙКОВ

Водещите теми, идеи и образи в лириката на Славейков са свързани със същността на човешката индивидуалност и с взаимовръзките личност - свят. Творецът се интересува от преживяванията на индивида, възможностите на човека да избира своята съдба, дейността и стоицизма в справянето с житейските изпитания, осмислянето на земния път като част от същинското духовно съществуване на индивида във вечността. Затова посланията на неговата лирика са свързани най-често с универсални мотиви като смисъла на съществуването, постигането на хармония със себе си и със света, духовното усъвършенстване на личността, любовта, смъртта, познанието, домогването до тайните на мирозданието и т.н. Сред най-проблематизираните особености на връзката човек - свят е страданието. За поета то е неизбежното и необходимо изпитание по пътя към себепознанието, към духовното извисяване. То е усещането за равновесие и сливане с вечността. Затова и творбите му обикновено са свързани с надмогването на страданието, с достойния и пълноценен духовен живот въпреки житейските несгоди и благодарение на тях. Защото в страданието творецът открива провокация за духовните сили на индивида и ключ към тяхното реализиране. Любимият му образ, възплътил идеята за градивната роля на страданието в човешкото битие, е образът на свръхчовека, понесъл гордо и достойно изпитанията, преминал през тях мъчително, но сякаш недосегаем за злото и разрухата, защото в бездните на скръбта, отчаянието и болката, е открил своята същност, почувствал е и е овладял духовната си мощ. В Славейковия художествен свят страданието се мисли още и като извор на вдъхновение, а творецът - като вечен

страдаец, който именно от дълбините на душевните терзания извлича красотата и мъдростта на произведенията си. Така страданието се възприема като източник на творческо вдъхновение, а творецът - като посветен в най-висшите измерения на духовното съществуване, защото човешката мъка е опит, който се трансформира в абсолютна красота. Образът на твореца е ключов в лирическите текстове на Славейков и най-често се проявява като духовен водач на човешката общност („Луд гидия“, „Микел Анжело“, „Сърце на сърцата“, „Псалом на поета“). Обикновено е представен като самотен, неразбран, изолиран в света на идеите и преживяванията си, но никога като заблуден в несъстоятелни идеали.

Нравствените и естетическите стойности, които защитава чрез своето изкуство, постепенно се възприемат от общността и извисяват колективния дух до високите пространства, обитавани от душата на твореца. А това увенчава самия него с признание и безсмъртие. Изцяло положени в сферата на духовното са и връзките „човек - природа“, „човек - родина“ в Славейковото творчество. За модерния поет природата е модел за съвършенство и хармония, който трябва да бъде наблюдаван, разгадаван, изучаван и следван от човешкия индивид, защото той е реализацията на вечността. В поетическия си цикъл от лирически миниатюри „Сън за щастие“ творецът изобразява импресионистични природни картини с акценти върху детайла, настроението и дълбокия вътрешен заряд на статичното, за да внуши богатството на скритото в природата познание и да провокира търсенето на близост с него. Затова и позицията на лирическия Аз е съзерцателна - позиция на човек с богат духовен живот, който има сетива за красивото и възвишеното в природата и познава механизмите на неговото осмисляне и превръщане в източник на познание и себепознание. Интересът на поета към висшето, универсалното човешко познание се е отразил съществено на начина, по който Славейков изобразява националната история. Не конкретно-историческите събития и националната самобитност вълнуват автора на „Кървава песен“, а елементите, които превръщат българската история в история на духа, в история въобще. Затова поетът прави опит да създаде героичен епос, в който да представи националния дух като „еманация на световната душа“ (според разбиранята на неокантианската философия). В посока на универсализиране, на откриване на общочовешки смисъл е и Славейковото интерпретиране на българския фолклор. За модерния творец националният фолклор е източник на мотиви, които се родят с търсенията на европейската философия и могат да се превърнат в мост между традиционното и модерното, в път към обвързване на колективното и индивидуалното, на родовото и личностното, на историческото и универсалното. Именно тези връзки осъществява поетът във фолклорните си поеми „Ралица“, „Чумави“, „Коледари“, „Неразделни“, като акцентира върху трепетите на индивидуалната душа, върху драматизма на личностните преживявания. Особено показателно за авторския светоглед е интерпретирането на мотива за любовта в поемите. Осмисляйки традиционни фолклорни сюжети като противопоставянето между позицията на младите влюбени и отношението на рода, Славейков утвърждава любовта като висша форма на индивидуалния духовен живот и пламенно защитава правото на индивида да направи сам своя житейски избор („Неразделни“, „Ралица“). Любовта се мисли като духовна близост, като единение на две души. Такава е тя и в „Сън за щастие“, и в „Псалом на поета“. Затова и образът на любимата жена у Славейков е специфичен - образ на жената „другарка“, спътник и съратник в житейските битки, духовна опора в страданието, вечен приятел дори в смъртта.

Чрез философските и естетическите си търсения Пенчо Славейков осъществява прелом в националния литературен процес - превръщайки човешкия индивид в средоточие на художествената творба, поетът приобщава родното словесно изкуство към общоевропейското.